

www.piron.culturecenter-su.org

БРОЙ # 24 / 2023 / БРОЙ 24. ХИБРИДЪТ: ФОРМИ В КРИЗА

URL: https://piron.culturecenter-su.org/wp-content/uploads/2023/12/Silvia-Petrova_Trolls-and-Post-truth.pdf

Тролове и постистина

Силвия Петрова

Резюме: Текстът си поставя за цел да направи преглед и критическо осмисляне на дефинициите за трол и тролене, както и да постави феномена на тролинга в контекста на концепцията за постистина и политика на постистината. Троленето се разглежда като лайфстайл модел, базиран на комуникация, в която преобладават речта на омразата, агресията, обидите, дезинформацията. Ситуацията на постистина и навлизането на тролинга в публичността променят посоката на общественото доверие. Разумните аргументи на експертите губят силата си, а демонстрацията на гняв и възмущение се приема като доказателство за истинност.

Ключови думи: трол, тролинг, постистина, медии, политика

Силвия Петрова е главен асистент в катедра „Културология“ в Югозападния университет „Неофит Рилски“. Научните ѝ интереси са в сферата на медиите, популярната култура, феминизма.

В последните години понятията трол и тролене напускат пределите на виртуалното пространство и се превръщат естествена част от публичния дискурс. Причините за трансформацията на троловете в легитимни участници в публичността може да бъдат търсени в различни посоки – от стремежа на медиите (както традиционните, така и новите) да достигнат до максимално широки публики, през пребиваването на индивидите в смесена (реална и виртуална) реалност, до спецификите на политиката на постистината, в която емоциите, а не разумът са водещ фактор при формиране на общественото мнение. Троленето днес функционира като лайфстайл модел, който отправя към тип комуникация, основана на доминация чрез подигравки, провокации, обиди. От една страна, дейността на троловете е съпроводена от морална паника. От друга, този тип лайфстайл, характерен за значителен брой публични личности, става легитимен маркер за успех. Така от олицетворение на тъмната, трангресивна страна на дигиталното пространство, троловете се превръщат в централни публични фигури. Текстът си поставя за цел да направи преглед и критическо осмисляне на дефинициите за трол и тролене, както и да постави феномена на тролинга в контекста на концепцията за постистина и политика на постистината.

(Не)възможност за дефиниция

Изглежда почти невъзможно да се изведе дефиниция за трол, която да е общовалидна и да обхване всички контексти. Джонатан Бишоп¹ отбелязва, че терминът е една от най-бързо разпространяващите се части на компютърния жаргон на XXI век. Тролингът е в състояние едновременно да осигурява забавление и да привлича интерес, което го трансформира в инструмент за политическо влияние. Бишоп обръща внимание на многозначността на думата – „трол“ може да внушава различни значения за различни хора.

Най-недвусмислената етимология отправя към Скандинавската митология, където троловете са злонамерени същества, дебнещи из под мостове и причакващи минувачите². Съвсем лесно е да се направи аналогия с троловете във виртуалното пространство, които нападат от засада нищо неподозиращи потребители, тормозят ги, лъжат или въвличат в безсмислени караници.

¹ Jonathan Bishop. “Representations of ‘trolls’ in mass media communication: a review of media-texts and moral panics relating to ‘internet trolling’”, *International Journal of Web Based Communities*, Vol. 10, No. 1 (2013), 7-24.

² David Crystal. *Language and the Internet*. University of Wales Press, Bangor, GB, 2006.

Бишоп, позовавайки се на Уилкокс³, извежда произхода на думата трол, използвана за хора, опитващи се да провокират другите, от израз, появил се в американската армия през 60-те години на XX век, преди масовото навлизане на интернет. Тогава възниква термина „тролене за МиГ“, който се употребява, за да означаи практиката на провокиране на противниковите пилоти на изстребители.

Ранните дефиниции използват метафората за вид риболов, при който примката се влачи бавно във водата, докато рибата се закачи. По този начин троленето се описва като игра на измама на самоличността, при която тролът се опитва да се представи за легитимен участник в (онлайн) разговор, публикувайки коментари за стръв, за да провокира гневни отговори⁴.

От 80-те години на XX век термините трол и троллинг се поставят в две общи рамки – компютърно медирана комуникация и реч на омразата. По-късно тролът се определя като някой, който изгражда псевдоискрена идентичност, за да прикрие истинското си намерение – а именно, да предизвика раздор за забавление. В тази изследователска линия Клеър Хардакър⁵ дефинира трола като потребител на компютърно медирана комуникация, който изгражда идентичност на искрено желаещ да бъде част от определена група, но чието истинско намерение е да предизвика или изостри конфликт с цел собственото си забавление. От гледна точка на това определение, можем да мислим трола като хибрид между член на дадена група и вредител, който желае да провокира, манипулира и в крайна сметка да я руши. В една малко по-късна дефиниция⁶ Хардакър се фокусира върху комуникативния акт на троленето и го описва като умишлено използване на неучтивост и агресия, измама и / или манипулация в компютърно медирана комуникация за създаване на контекст, благоприятен за действие или антагонизиране на конфликт, обикновено с цел забавление.

³Robert Wilcox. *Wings of fury: True story of America's elite fighter pilots pocket*. London, GB: Simon & Schuster, 1998.

⁴Judith Donath. "Identity and deception in the virtual community", *Communities in cyberspace*, M. A. Smith & P. Kollock, Routledge, 1999, 29–59.

⁵Claire Hardaker. "Trolling in asynchronous computer-mediated communication: From user discussions to academic definitions", *Journal of Politeness Research*, 6(2) (2010), 237.

⁶Claire Hardaker. "Uh. . . not to be nitpicky,,,,,but. . .the past tense of drag is dragged, not drug." An overview of trolling strategies", *Journal of Language Aggression and Conflict*, 1(1) (2013), 58–86.

Според Уолтър⁷ тролингът като израз за означаване на злоупотреби в онлайн пространството става популярен след 2011 г. след редица трагични случаи на т.нар. RIP Trolling – атакувани страници на починали лица, на които се публикуват обиди. В този план Бишоп отбелязва, че използването на термина за описание на трансгресивен и подривен хумор е разпространен от групата Anonymous.

Търнър⁸ описва трола като личност, която инициира разговор по различни теми с привидно легитимни въпроси, но чиято крайна цел е да вкара другите в безполезни дискусии. Бишоп⁹ прави разлика между класически и анонимен троллинг. В неговия анализ класическият троллинг е за забавление на общността по взаимно съгласие, за да се изградят връзки между потребителите. Анонимното тролене се прави срещу някого извън общността – за удоволствие на трола или за забавление на групата, към която той принадлежи.

При опитите за анализ и дефиниране на тролинга често се споменава ролята на хумора. Бишоп¹⁰ определя провокативните форми, които целят да внесат раздор в групата като flaming, а тези, които имат за цел забавление – kudos. Kudos тролингът обаче може да се основава на трансгресивен хумор. В този смисъл може да настъпи объркване – това, което е обидно и грубо за един човек (flaming), за друг може да е смешно и забавно, достойно за похвала (kudos).

Редица учени¹¹ отбелязват, че троленето е общ термин за цял спектър от многоизмерни, антагонистични, антисоциални или девиантни поведения. Феминистки и антирасистки изследователи¹² описват троленето като форма на тормоз, базиран на идентичността, в контекста на социалните мрежи, лични имейли и т.н.

⁷ Tony Walter, Hourizi, R., Moncur, W. and Pitsillides, S. “Does the internet change how we die and mourn? An overview”, *Omega: Journal of Death & Dying*, Vol. 64, No. 4 (2011), 12.

⁸ Tammara Turner, Smith, M.A., Fisher, D. and Welsler, H.T. “Picturing usenet: mapping computer-mediated collective action”, *Journal of Computer-Mediated Communication*, Vol. 10, No. 4, (2005).

⁹ Jonathan Bishop. “Representations of ‘trolls’ in mass media communication: a review of media-texts and moral panics relating to ‘internet trolling’”, *International Journal of Web Based Communities*, Vol. 10, No. 1 (2013), 7-24.

¹⁰ Johnatan Bishop. “Scope and limitations in the Government of Wales Act 2006 for tackling internet abuses in the form of ‘flame trolling’”, *Statute Law Review*, Vol. 33, 2 (2012), 207–216.

¹¹ Whitney Phillips. *This is why we can't have nice things: Mapping the relationship between online trolling and mainstream culture*. MIT Press, 2015; Madelyn, Sanfilippo, Fichman, P., & Yang, S. “Multidimensionality of online trolling behaviors”, *The Information Society*, 34(1) (2018), 27– 39.

¹² Kishonna Gray. “Deviant bodies, stigmatized identities, and racistacts: Examining the experiences of African-American gamers in Xbox Live”, *New Review of Hypermedia and Multimedia*, 18(4) (2012), 261–276; Fiona Vera-Gray. “Talk about a cunt with too much idle time: Trolling feminist research”, *Feminist Review*, 115(1), (2017), 61–78.

Влад Демсар и Шон Сандс¹³ обобщават, че между 1999 и 2019 г., в резултат от изследвания в различни исторически контексти, технологични платформи и субкултури, са създали дефиниции за троллинг, които се различават значително помежду си. Терминът включва, но не се ограничава до измама, примамка, провокация, изместване на темата на разговора, трансгресивно поведение, неучтивост, агресия, манипулация, унизителни коментари, унищожаване. Тролът може да бъде хумористичен, дезинформиращ, измамен, шокиращ, провокативен. Някои¹⁴ отбелязват като проблематично поставянето на една плоскост на „хумористичните“ и „злонамерените“ тролове – тъй като това променя възприятието за тях.

Голяма група анализатори се интересуват от поведенческите практики около тролинга. Тролинг е широко използвано наименование за процеса, а реч на трол и език на трол се използват като етикет за специфичен тип дискурс. Монаков¹⁵ определя тролинга като тип дискурс, който е игра на имитация: тролът иска да постигне целта си, без да бъде идентифициран като опитващ се да я постигне. В този смисъл тролската реч е комбинация от два фактора – 1) говорене с цел и 2) опит да се маскира целта на говоренето. Характеристика на тролинга, според Монаков, е използването на целеви думи (напр. Тръмп), които се употребяват в различни контекст, включително и в такива, в които може да изглеждат несъвместими и неуместни. По този начин разпространението на съответната дума значително се увеличава, връзките между нея и други думи се засилват изкуствено. Тролският дискурс използва комбинация от два доминиращи фактора – необходимост едновременно да се разпространи ограничен брой съобщения в много посоки и да се фалшифицира разнообразието от контексти и теми в процеса на комуникация. За да намерят повече думи за изразяване на една и съща концепция, троловете често използват широко жаргон.

Конъли¹⁶ изследва речевия акт на троловете, като използва за отправна точка отношението между трола и целевата му аудитория. Според неговия анализ ролята на

¹³ Vlad, Demsar, Brace-Govan, J., Jack, G., & Sands, S. “The social phenomenon of trolling: understanding the discourse and social practices of online provocation”, *Journal of Marketing Management*, Vol 37(11-12) (2021), 1058-1090.

¹⁴ Madelyn Sanfilippo, Fichman, P., & Yang, S. “Multidimensionality of online trolling behaviors”, *The Information Society*, 34(1) (2018), 27– 39.

¹⁵ Sergei Monakhov. “Understanding Troll Writing as a Linguistic Phenomenon”, *Conference paper. Proceedings of SAI Intelligent Systems Conference*. 2020

¹⁶ Patrick Connolly. “Trolling as speech act”, *Journal of Social Philosophy*, Vol. 53(1), (2021).

искреността е от съществено значение за разбирането на троленето. Но тук искреността се анализира не от гледна точка на двуличното поведение на троловете, отбелязано от Хардакър. Според Конъли при тролинга не е важна връзката между говорещия и изказването (дали то е вярно, или лъжливо), а връзката между говорещия и аудиторията. Авторът въвежда разграничение при публиките на трола, говорейки за два типа: целева (която трябва да бъде провокирана) и наблюдаваща (за която тролът извършва своя акт на тролене). В речта на трола искреността и истинността са напълно маловажни. Тролът може да каже неща, които са или не са верни, както и такива, в които той вярва или не, и дори такива, за които няма значение дали са истинни. В тази реч важно е единствено дали той получава отговорите и реакциите, към които се стреми. В тролския дискурс претенцията за истинност има за цел единствено да привлече вниманието, а самото понятие за истина е изпразнено от съдържание. Тролът, според Лайбек¹⁷, заема позицията на паресиаст – осмелилият се да изрече истината в опасен контекст. В претенцията за честност и искреност обаче съдържанието е заменено от формата – за истина се приема самият начин на изричане (агресивен, обиждащ), а не предоставените факти и твърдения.

Във всяка епоха медиите експлоатират популярни стереотипи, за да достигнат до по-широка аудитория. През 2011 година вестници като Daily Mail и Express налагат термина трол за означаване на човек, който злоупотребява с други в онлайн среда. Приблизително по същото време австралийската преса използва понятието кибертролове за потребители в интернет, които публикуват анонимно или крият самоличността си за собствено удоволствие, провокации и дори, за да наранят другите. Така под тролове започва да се разбира най-общо индивиди или ботове, които имат за цел да провалят или да доминират даден разговор, използвайки подстрекаване, шокиращи или плашещи изявления, реч на омразата. Социалните мрежи дават възможност на троловете да достигат до огромни аудитории, без реални негативни последици за тях. Успехът на лайфстайла им има последици, които засягат публичността – социалните мрежи и новите технологии предефинират дискурса, като поставят троловете на върха на пирамидата.¹⁸

¹⁷ Hedwig Lieback. "Truth-Telling and Trolls: Trolling, Political Rhetoric in the Twenty-First Century, and the Objectivity Norm", *Aspeers*, 12 (2019), 9-36.

¹⁸ Законът за авторските права в цифровото хилядолетие (DMCA) освобождава социалните мрежи от отговорност за съдържанието, публикувано с техните инструменти. В този смисъл социалните медии не носят отговорността на новите медии и това позволява на троловете да действат напълно необезпокоявано.

Безкрайното разширяване на значението на тролинга води до превръщането му във всеобхватен термин, използван, за да означаи почти всяко негативно поведение онлайн. Именно това прави понятието трудно за концептуализиране – всяко негативно поведение в онлайн или офлайн среда може да бъде класифицирано като тролене. Наред с това, е необходимо да се има предвид и контекста – ако в началото под троллинг се има предвид кибертормоз, по-нататък под това понятие може да се разбира всякакво негативно поведение, включително и политическо.

Голяма част от изследователите приемат, че троленето е константа, която може да бъде наблюдавана в конкретно време и място. Историята на троленето обаче е пълна с прекъсвания, които променят траекторията на тролския дискурс. Троленето днес се измества от периферията на виртуалното пространство към водещите места на академичните и медийните дискурси, свързани със свободата на словото, речта на омразата, политиката.

Голяма част от дефинициите не обръщат достатъчно внимание на присъствието на дезинформация в тролския дискурс. Доколкото троловете не се интересуват от истинността на своите твърдения, а само от ефекта им върху аудиториите (да провокират или да забавляват), последствията от речта им може да са свързани със заблуди и манипулации и този ефект може да засегне еднакво и двата типа публики, анализирани от Конъли. Така лишаването от стойност на понятието за истина се разпростира върху целия публичен дискурс – и това може да се интерпретира като симптом, но и като причина за ситуацията на постистина.

Тролингът може да се мисли като комуникация или тип лайфстайл¹⁹, основан върху агресивно говорене, обиди, провокиране на негативни емоции. Тролската реч е в състояние да предизвиква задоволство в самия трол или в част от публиките му, но то произтича именно от ефекта на неприятните емоции. В това се състои и ролята на хумора, когато той присъства – под неговата мантия се опаковат неприемливи явления като фалшиви новини, реч на омразата, дискриминация, груби манипулации. Агресивното и безпardonно

¹⁹ Понятието лайфстайл се разбира като набор от комуникативни стратегии за изграждане и демонстриране на идентичността, в които се отразяват модели за поведение и начини за разказване на собствената биография в ерата на социалните мрежи и новите технологии. Изследвам и анализирам по-подробно концепцията за лайфстайл в книгата ми „Лайфстайлът като комуникация“ (2023).

поведение се кодира и разчита от част публиките като „доказателство“ за истинност. Характеристика на тролския лайфстайл е, че той напуска виртуалното пространство и се превръща в легитимна стратегия за привличане на вниманието в реалността и в този смисъл действа като техника за разпространяване на дезинформация и замъгляване на границата между истина и лъжа.

Политически лайфстайл на постистината

Понятието постистина, подобно на тролския дискурс, се свързва с доминацията на новите медии и способността им да въздействат върху формирането на общественото мнение. Джейсън Харсин²⁰ отбелязва, че първоначално терминът постистина започва да се употребява в САЩ във връзка с популярната политика. Постепенно се превръща в обект на нарастващо внимание от академичните среди. През 2017 г. Оксфордските речници обявяват постистина за дума на 2016 година и я определят като ситуация, в която общественото мнение се формира на основата на емоции и субективни гледни точки, а не на рационални, обективни преценки. Постепенно се нароаяват популярни и академични дефиниции, които понякога имат разминавания, но като цяло описват постистината във връзка с фалшивите новини, измамите, политическите лъжи. Като водещи причини се изтъкват нерегулираните социални мрежи, хаосът, предизвикан от новите технологии, липсата на качествена журналистика, неетичните политици. Понякога постистината се описва като състояние, в което медиите, политиците и публиките вече не зачитат фактите, а приемат за истина това, в което вярват или „чувстват“. В този смисъл постистината може да се опише като разпад на социалното доверие в институциите. За истина се приема мнението на тези, които споделят собствените ти предразсъдъци и представи.

Повечето анализатори са категорични, че постистината е феномен на XXI век, съпътстващ превръщането на социалните мрежи в основен източник не само на информация, но и на актуални модели за лайфстайл. Харсин²¹ твърди, че тя трябва да се мисли не като епоха „след истината“, а като се стапяне на доверието към общоприети до този момент носители на истината – институции, наука, правителства, училище и т.н. Целта

²⁰ Jayson Harsin. “Post-Truth and Critical Communication”, *Oxford Research Encyclopedia of Communication*, Oxford University Press, 2018.

²¹ Пак там.

на политическите елити вече не е решаване на реални проблеми чрез дебат с реални аргументи, а управление на емоциите и вниманието на избирателите. Така водещи инструменти в комуникацията стават дезинформацията, слуховете, конспирациите, дискурсът на паниката, филтърните балони²².

Ситуацията на постистина е близка до идеята на Жан Бодрияр, че социалният живот е погълнат от техно-консуматорския поток от образи, симулации и хиперреалност, които в крайна сметка стават по-реални от реалността. Идеята на Бодрияр, че илюзията е основно правило, се вписва в представата за постистина, макар че при постистината един от акцентите е отказът от търсене на фактите в потока от фалшиви новини. В постистината идеята не е в изчезването на реалността, а в примирението, че популярните концепции за реалността са станали твърде объркващи. Ситуацията на постистина се описва като социално и политическо състояние, наситено е нечестност, систематични измами, постоянно подхранване на негативни емоции.

Редица изследователи обвързват ситуацията на постистина със специфичен политически стил на поведение, базиран върху израз на отрицателни емоции – агресия, обиди, гняв, провокации, насаждане на страх. Според Дейвид Робъртс²³ това е реторика, при която политическите аргументи не са базирани на факти и нямат нищо общо с политическите аргументи. Катрин Коекоек²⁴ изтъква като отличителен белег на постистинната политика преобръщането на ценностите – политическите лъжи и манипулации вече не просто не се осъждат, а се възнаграждат с доверие и се възприемат като доказателство за искреност. Джон Кийн²⁵ обобщава постистинната политика като комуникация, фокусирана върху груб, всекидневен, заплашителен тон, реч на омразата, дезинформация.

²² „Филтърен балон“ е термин, употребен за първи път от Ели Парисър, който означава склонността на публиките да чуват и виждат само посланията, които отговарят на собствените им предразсъдъци и стереотипи. Социалните мрежи подпомагат тази ситуация, тъй като алгоритмите за подбор на съдържанието, което се предлага на потребителите, работят на принципа „още от същото“ – с цел задържане на вниманието.

²³ David Roberts. *Post-Truth Politics*. 2010, Updated 15 June 2019

²⁴ Catherine Koekoek. *Power Beyond Truth: The Implications of Post-Truth Politics for Habermas. Theory of Communicative Action*. 2017, Updated 10 August 2019

²⁵ John Kean. *Post-truth Politics and Why the Antidote isn't Simply "Fact-checking and Truth"*. 2018, Updated 20 September 2019.

Постистината е концепция, която маркира общественото безпокойство относно позицията на легитимните „разказвачи“ на истината²⁶. Антъни Гидънс²⁷ твърди, че традиционните и модерните общества се различават по отношение на предоставянето на доверие към институциите. В късномодерните общества се наблюдава преход от „пасивното доверие“ към общо недоверие и мимолетно „активно доверие“ към институциите и техните експерти. В късномодерния контекст предоставянето на доверие се основава на перформативност, тоест, изискват се реторически средства за създаване на доверие от страна на политиците и експертите. През призмата на тази гледна точка, изложена от Гидънс, може да се предположи, че това е една от причините постистинните политици да предпочитат стил на комуникация, базиран върху емоциите – като начин за привличане на вниманието на гражданите. Политиците, както отбелязва Харсин²⁸, се обръщат към емоциите на публиките, надявайки се не просто да произведат идеологически ефект, но и да задържат вниманието чрез бързи харесвания / нехаресвания.

Политиката на постистината набляга на разногласията, объркването, поляризиращите възгледи. Приликите с тролския дискурс са очевидни. Започнали като маргинални фигури във виртуалното пространство, днес тролски гласове и стратегии може да се открият във важни обществени дебати. Политическите тролове заемат позата на „разказвачи“ на истината, базирайки се единствено на агресивно поднесени твърдения, обиди към опонентите, всяване на паника. Политическите тролове превръщат недоверието в институциите в отправна точка за конструиране на лайфстайла си – аутсайдери, които отказват да се впишат в традиционните представи за политик и заемащи позата на паресиаст. Контекста на постистината превръща политическите тролове в звезди, които събират в едно механизмите на идентификация и проекция²⁹ – за една част от публиката са модели за възхита и подражание, а за останалата – негативни персонажи, върху които се проектират отрицателните чувства. Медиите съдействат за конструирането и поддържането на звездния имидж на политическите тролове – агресивното им поведение, основано на обиди и провокации, осигурява вниманието на аудиторията, независимо дали с подкрепа,

²⁶William Green. “Periodizing world history”. *History and Theory*, 34(2), (1995). 99–111.

²⁷Anthony Giddens. “Living in a post-traditional society”, *Reflexive modernization: Politics, tradition and aesthetics in the modern social order*, U. Beck, S. Lash, & A. Giddens (Eds.), Cambridge, UK: Polity, 1994, 56–109.

²⁸Jayson Harsin. “Post-Truth and Critical Communication”, *Oxford Research Encyclopedia of Communication*, Oxford University Press, 2018.

²⁹Едгар Морен. *Духът на времето*, прев. Недка Капралова. София: Христо Ботев, 1995.

възмущение или просто заради зрелището. Това е пътят, по който политическият тролски дискурс заглушава останалите гласове в публичното пространство. Доминацията му може да бъде обяснена през т.нар. дилема за троленето, описана от Патрик Конъли³⁰, която, казано накратко, се състои в избора дали да реагираме на тролската реч като на нещо сериозно, което си струва да оборим с разумни аргументи (макар че очевидно става дума за измислици и всяване на паника), или да подминем. Рискът в първия случай е, че се „хващаме на въдицата“ на провокациите от страна на трола, а във втория – че оставяме дезинформацията да се разпространява свободно.

Ситуацията на постистина е свързана не само с дезинформация и акцент върху емоционалното изграждане на общественото мнение, но и с огромните количества информация и с невъзможността или нежеланието да се разграничи вярно от невярно, искреност от манипулативност. Тролският дискурс, както беше споменато по-горе, се базира на представата за искреност. Но тази идея за искреност се легитимира не през съдържанието, а чрез формата на речта – категорична, агресивна, провокативна, обидна. Доверието на публиките се събужда чрез перформативност. За искреност се представя опаковането на изявления като „осмеляване“ да се заяви „истината“. Самото понятие за истина обаче става все по-мъгляво в епохата на постистината. Терминът постистина съдържа в себе си това противоречие. Харсин³¹отбелязва, че думата постистина е подвеждаща поне по две причини. Първо, тя се отнася до две свързани, но различни форми на истината – честност и фактология. Второ, възприемането на постистината като период след, без или отвъд истината е погрешно. Става дума за културен контекст, при който под влияние на редица фактори (насищане с информация, влияние на новите технологии, емоционално формирано обществено мнение, променена роля на медиите и аудиториите) се променят властовите отношения и стратегии в обществото. В този смисъл ситуацията на постистина и превръщането на тролския лайфстайл в легитимна част от политиката и публичния дискурс, са взаимно свързани и могат да се анализират като симптом за редица актуални проблеми. Без съмнение обаче както понятието постистина, така и тролската реч

³⁰Patrick Connolly. “Trolling as speech act”, *Journal of Social Philosophy*, Vol. 53(1), (2021).

³¹Jayson Harsin. “Post-Truth and Critical Communication”, *Oxford Research Encyclopedia of Communication*, Oxford University Press, 2018.

е необходимо да се възприемат като постоянно променящи се и в този смисъл анализът им никога не бива да претендира за изчерпателност.

Заклучение

Тролингът може да се определи като (онлайн или офлайн) комуникация, която съчетава перформативни елементи – агресивно поведение, всекидневен, груб език, разпространяване на дезинформация и емоционално и необосновано отричане на източниците, които разобличават лъжите. Речта на троловете често се основава на конспирации, клюки, сензации, самохвалство, преувеличения, чиято крайна цел е отклоняване от истински важните за обществото теми и осъществяване на пропаганда. Основна техника на тролския пърформанс е подклаждането на негативните емоции в публиките (паника, страх, гняв) чрез събуждане и засилване на предразсъдъците. Ситуацията на постистина и навлизането на тролинга в публичността променят посоката на общественото доверие, в която разумните аргументи на експертите губят силата си за сметка на демонстрацията на отрицателни чувства, която се приема като доказателство за истинност. Стилът на поведение на троловете (агресивен, изразяващ възмущение, заплашителен) се възприема като честност и искреност – дадено изявление се приема за вярно, ако се изрича с интензивност и гняв. От своя страна, тази ситуация има силно въздействие и върху публиките – създават се гневни, агресивни граждани, които се идентифицират с тролския лайфстайл и които взимат решения на базата на моментно избухналите си чувства.

Библиография

Морен, Едгар. *Духът на времето*, прев Недка Капралова. София: Христо Ботев, 1995.

Петрова, Силвия. *Лайфстайлът като комуникация*. София: Аз-буки, 2023.

Bishop, Johnatan. "Scope and limitations in the Government of Wales Act 2006 for tackling internet abuses in the form of 'flame trolling'", *Statute Law Review*, Vol. 33, 2 (2012), 207–216.

Bishop, Jonathan. "Representations of 'trolls' in mass media communication: a review of media-texts and moral panics relating to 'internet trolling'", *International Journal of Web Based Communities*, Vol. 10, No. 1 (2013), 7-24. <https://doi.org/10.1504/IJWBC.2014.058384>

Connolly, Patrick. "Trolling as speech act", *Journal of Social Philosophy*, Vol. 53(1), (2021).

Crystal, David. *Language and the Internet*. University of Wales Press, Bangor, GB, 2006.

Demsar, Vlad, Brace-Govan, J., Jack, G., & Sands, S. "The social phenomenon of trolling: understanding the discourse and social practices of online provocation", *Journal of Marketing Management*, Vol 37(11-12) (2021), 1058-1090. <https://doi.org/10.1080/0267257X.2021.1900335>

Donath, Judith. "Identity and deception in the virtual community", *Communities in cyberspace*, M. A. Smith & P. Kollock, Routledge, 1999, 29–59.

Giddens, Anthony. "Living in a post-traditional society", *Reflexive modernization: Politics, tradition and aesthetics in the modern social order*, U. Beck, S. Lash, & A. Giddens (Eds.), Cambridge, UK: Polity, 1994, 56–109.

Gray, Kishonna. "Deviant bodies, stigmatized identities, and racists: Examining the experiences of African-American gamers in Xbox Live", *New Review of Hypermedia and Multimedia*, 18(4) (2012), 261–276. <https://doi.org/10.1080/13614568.2012.746740>

Green, William. "Periodizing world history". *History and Theory*, 34(2), (1995). 99–111.

Hardaker, Claire. "Trolling in asynchronous computer-mediated communication: From user discussions to academic definitions", *Journal of Politeness Research*, 6(2) (2010), 215–242. <https://doi.org/10.1515/JPLR.2010.011>

Hardaker, Claire. "Uh. . . not to be nitpicky,,,,,but. . .the past tense of drag is dragged, not drug." An overview of trolling strategies", *Journal of Language Aggression and Conflict*, 1(1) (2013), 58–86.

Harsin, Jayson. "Post-Truth and Critical Communication", *Oxford Research Encyclopedia of Communication*, Oxford University Press, 2018. doi.org/10.1093/acrefore/9780190228613.013.757.

Kean, John. *Post-truth Politics and Why the Antidote isn't Simply "Fact-checking and Truth"*. 2018, Updated 20 September 2019. Available at <https://theconversation.com/post-truth-politics-and-why-the-antidote-isnt-simply-fact-checking-and-truth-87364>

Koekoek, Catherine. *Power Beyond Truth: The Implications of Post-Truth Politics for Habermas. Theory of Communicative Action*. 2017, Updated 10 August 2019. Available at <[//openaccess.leidenuniv.nl/bitstream/handle/1887/57102/Thesis%20Catherine%20Koekoek.pdf?sequence=1](http://openaccess.leidenuniv.nl/bitstream/handle/1887/57102/Thesis%20Catherine%20Koekoek.pdf?sequence=1)>

Lieback, Hedwig. "Truth-Telling and Trolls: Trolling, Political Rhetoric in the Twenty-First Century, and the Objectivity Norm", *Speers*, 12 (2019), 9-36.

Monakhov, Sergei. "Understanding Troll Writing as a Linguistic Phenomenon", *Conference paper. Proceedings of SAI Intelligent Systems Conference*. 2020. DOI:10.1007/978-3-030-55187-2_26

Phillips, Whitney. *This is why we can't have nice things: Mapping the relationship between online trolling and mainstream culture*. MIT Press, 2015.

Roberts, David. *Post-Truth Politics*. 2010, Updated 15 June 2019. Available at <http://grist.org/article/2010-03-30-post-truthpolitics/>

Sanfilippo, Madelyn, Fichman, P., & Yang, S. "Multidimensionality of online trolling behaviors", *The Information Society*, 34(1) (2018), 27– 39. <https://doi.org/10.1080/01972243.2017.1391911>

Turner, Tammara, Smith, M.A., Fisher, D. and Welser, H.T. "Picturing usenet: mapping computer-mediated collective action", *Journal of Computer-Mediated Communication*, Vol. 10, No. 4, (2005).

Vera-Gray, Fiona. "Talk about a cunt with too much idle time: Trolling feminist research", *Feminist Review*, 115(1), (2017), 61–78. <https://doi.org/10.1057/s41305-017-0038-y>

Walter, Tony, Hourizi, R., Moncur, W. and Pitsillides, S. "Does the internet change how we die and mourn? An overview", *Omega: Journal of Death & Dying*, Vol. 64, No. 4 (2011), 12.

Wilcox, Robert. *Wings of fury: True story of America's elite fighter pilots pocket*. London, GB: Simon & Schuster, 1998.